

ЧААГАЙ ЧАНЧЫЛ

Кызылдын Шетинкин-Браченко куум-чуурун эге ужуна, Каа-Хем биле Бик-Хемини шапкин агымнары каттыккан, кыраа-кыраа чалгылар хунге чайнап басып чыгар, култуурун болгаш дыш-тамыгынын найысылалда Гастелло атты партиянын чолур-чолур, узун, чоон кырган теректери кадыр, бедик эриктерден харап алгылаан турар чурумалдык черин чогууна чалгыс катт ак бажын мыркан көстүп турар.

Ол болза, республика типографиясы-дыр. Ол республикада эң чоочун буюрууге: Ты-бага моод, латин бижиктиг баштайгы номна-ры, солуннары анаа парлап турган, а ам ооң чоңга бээр продукциясы улам ко-вуду болгаш хей аяны апарган. Ол дээр-ге, орус, тыва дылдарда чечен чоңаал, өөредилге, политиктиг литература номна-ры, солун, сеткүүдөр, өрөм демгеледе-ри, албан бижиктери-дир. Оларнын түг-ле саны болгаш кеңирлиги көвүдөөн эвес, а оларны парларынчы култуурамы бе-дөөн болгаш сазын материалынчы шына-ры үндөсүн биле экижээ.

Будурууге чоочун болганда, ооң хей кижилег ачылыч коллективинин деми, пайырамы бажыны, күш-ажылы эки чанчыларын апарган. Ооң бир кол не-гелдеси болза, ачылыч кижинин алдарын болуп, ак сеткилдиг ачылычтар болуп. Ол эки чанчыларын күш-ажылы, бүгү чур-тагалы-биле баштап, чоңуга шыныч бараан болуп келген, ук будурууге ам бе-зин 30, а чамалыкы харын-аа 40 чы-тыг ачылычтар күш-ажылы эс-дуг чоочуннарында бар. Чизээ: Вик-тор Иванович Чомков анаа 1932 чылдан бээр ачылап келген, пенсияже үнө-дээ, төрөөн будуруугеинде ам-даа ачылыч-шан.

Күш-ажылга эки коргузгалары болгаш хей-инти ачылыч идекейлиг кижил-гези дээр коллективке коммунист күш-ажылдыг будурууге деп атты бистин республикада баштай тыыскан. Найрал-дыг коллектив ол бедик аян бо хунне-де-даа будуруелдиг баштавышкан: тоску беш чылдын бирги чымынын баштайгы чар-тыннын планын даалгаларын бүгү коргу-згалар талаш-биле бүгү күөсеткен, ол күш-ажылды темпизин кошкатып турар. Полиграфистер июльдун аягы планын бе-ден продукция сайгарынын талаш-биле 101,4, а барааныг продукция будуруу та-лазы-биле 103,1 хуу күөсеткен. Бир ачылычтыг оонаштыр күш-ажылдыг буду-рукчулугу бе-ден.

Ол чедикшилер дээр будуруугеде партия, профсоюз, комсомол организа-цияларынын хун буруда чүткүлдүг киж-ини, организа-массалыг ачылычтын түнели-дир. Ай, квартал айы-биле док-тамаал эрттирип турар будурууге хура-лдары анаа улуг дузаны чедирип келген. Кылаан ачылычтын түнели ол хураалдарга үнүтүп, муракчыларын илеретип, буду-рууге ачылычтын чаа, депшигелер арга-хевирлерин непертеринин боттуг хе-мчегерин ап турар. Сазын болгаш өскө-дээ полиграфия материалдарын камныг ча-

рыгдар, киж бүрүзүн харыскалганы бедиктер, минута бүрүзүн будурукчулуг ачылычтар дугайында болгаш өскө-дээ чу-ла айтырылганы ол хураалдарга база чу-гаалажын келген.

Бо чылдын ийги кварталынчы түн-елин үндүргөн будурууге хураалыг чоочун өрүктү, коммунист В. И. Чомков сапал берген, минута бүрүзүн будурукчулуг ачылычтар дугайында айтырыгы көдүр-ген. Хей ачылычтыр ону чүдүдүгүзүп, деткип саналган. Эрткен кварталда ол айтырыгын чогуур кичээнге алган бол-за, будуруугеини амы коргузгалары оя-даа бедик болуп деп ол эштерин сапал-даан чөптүг.

Парлаар пехте сазын материалдары кы-ла-мында алдары берген чыдар, парла-та-га хереглээр будурукчулуг лаазаларын аскын ажиткап, ооң будуруу то-чаа кудуп, хей будурукчу ол лаазаларын дүптеринге ар-тырып кагылапкан, октаптар чамлык чеп-пестерин хураалга илереткен. Хол-биле өртүп пехте прифтерини (куткан үжү-тер) кассалары бар турбуже, чамдыкта кайы хамаан чок тарды отапкан тыткылаар. Ол дугайын хураалга чут-а-лашкан, байдалы ам эйип алган.

Будурууге хураалыг 63 ачылычтыг коммунист күш-ажылдын шалыпчысы деп бедик атты тыыскаан. А ийги квал-талда тус-тус цехтер аразыгга калбарган социалист чарышка Фатина Косинцева начальнигээр дептерлээр цех тилекчи болуп, шилчир Кызыл түктү болгаш чы-рып турар беш адыр сымдыгы чаалап ал-ган. Ол пехтин ачылычтарынын ийги кварталдын бүгү дугурунда дептерлээр номнар, брошюраларынчы шынарын тускай комиссия бедик деп үнөтсөн.

А ол тилекчи пехтин бригадаларында Мария Федоровна Мартишоваын удурткан бригадалы чарышка тилээш, типография-нын дирекция черинин, партия болгаш профсоюз комитеттеринин квартал дур-гузула будурууге терини эки шынар-дыг продукцияны бергени дээр тыгыр-ымпелин чаалап алгылаан, акта шама-лы-биле база шапкан.

Муракчы цехтерин, бригадаларын чед-икшилер деткип, мычар шапкан, мак-таар чорук, ачылычтарынын чүг-ле будуру-ге лаазалын бүгү күөсөдир дээр чүт-күлдүг ачылычтары эвес, оларны коллек-тивтин хей-инти ачылычтыг база идекей-лиг кижиринче соруу кирип турар. Хоочун болгаш дургулаагы ачылычтар боттарынын тус-тус коллективтеринде анык ачылычтарга арга-дуржулаан күө-дүлдүг дамчыдып берип, полиграфистер нарын болгаш харыскалганы ачылычтар оларны өөредип келген. Бөгүн бир ачы-лычтын чедикшиги, даарта бүгү коллек-тивтин кылдыр непертерэ эки чаңыл апарган.

Полиграфистер үшкү кварталдын буду-рууге планын ийги кварталдынчаа бедик коргузгаларыг күөсөдир дээр ча-рышты калбарган.

С. ТАМЧАЙ.

ДЕЛЕГЕЙ БО ХУННЕРДЕ

Улусчу Венгрия бо чылын ажаалда ачылычтар дугун темп-биле чорудуп турар. Ол чедикшиги кел магалдылы — септеге ачылычтар чогуур үезинде кыл-ганы болган.

ЧУРУНТА: төпчүткен ажил-агыл чери. Бо будурууге черинде көдзэ ажил-агыл машиналарынын лизы-бүрү кезентери бар, кайда нандыг кезек херен апарган бол-дур, ону хереглечке дораан-на чорудар. МТИ—СЭТА-нын фотоз.

РУМЫН УЛУСТУК ӨӨРҮШКҮЛҮГ БАЙЫРЛАЛЫ

БУХАРЕСТ. (СЭТА). Румы-ния Социалист Республика фашист эжелелден хостал-ган хунуудан бээр 27 чыл оюн демгелзэн. Август 22-де Бухарест гарнизонуна кезек-терини парад болгаш найы-сылалдыг ажилчы чанары-нын чыскаалы болган. Төп индирге РНП-ниң Чингиз се-кретары, Румыниянын Соци-алист Республикасынын ку-руне Чөөлөлийн Даргазы И. Чаушеску, Румыниянын Со-циалист Республикасынын Министрлер Чөөлөлийн Дар-газы И. Г. Маурер, партиянын болгаш чазактыг өскө-дээ удурткучулары турганнар. Ол мынаш индирге залчылар, оң кишинде совет-румын найы-рал нитиеленин делегация-зы бээр турган.

Национал байырлаады хал-баштыр байырлап Румыния-нын өскө-дээ хоорайларына база болуп эрткен.

Румыния улусчу эрге-ча-гырганын чылдарынын дур-гузунда социалист дем кат-тыштырылганын чурттары-биле нады ачылычтарын ачы-адында, коммунист пар-тиянын удурткучулары-биле чо-рааш, социализм тургузууш-кунуна, улутпуну болгаш көдзэ ажил-агылы хажуде-ринге, эртемни болгаш кул-турун сайзырадырынга, ажилчы чоннарын чаагай амыдырал-чуртталганын бе-диринге улуг чедикшилер-ни чедип алган.

Улусчу эрге-чагырганын чылдарынын дургузуна чур-тун аны-бүрү адыралыгга чуртталгаларын дугайын, Совет Эзелени-биле болгаш өскө-дээ социалист чурттар-биле найралдыг болгаш нады ачылычтарын дугайын, румын солуннарын байы-ралга холбаштырган чүүлде-деглзэн.

СССР биле Румыниянын аразында найырал, нады ачылычтар болгаш бот-бот-тарына дузалыгга дугайын-да чаа кезерге 1970 чылдын июль 7-де ат салган чорук румын-совет найырал хары-лааларын төгүзүгө ал-дарлыг хун бооп артар. Ол чуртала документ шаг-шамадан тура чаңчыларга үндөм-лөт-тинген болгаш келир үе-ме улам налбан перспективалар-ны амыткан деп солун дем-гелзэн.

СУГГАРЫЛГА

СОФИЯ. (СЭТА). Болгария-да сугаттыг шөл амгы үеде 1 миллион гектар ашкан бол-гаш тарылга шөлүнүң 21 хуузу ээлеп турар. Ол шөл-дерден бүгү көдзэ ажил-агыл продукциянын 40 хи-

ре хуузу ажаап ап турар. Алдыгы беш чыл (1971—1975) чуртка черин сугаттыг болдуруп, сайзырадырынын

идекейлиг ачылычтарын үе-зи болуп. Бо чылдар дургу-зунда 250 муң гектар шөлүдү сугатче шилчидер, а эргини сугаттыг 400.000 гектар шөлүгө чер сугатар херек-селдерин тургузар деп БНП-нин X съездинин Директи-валарында көргөн.

Бо бүгү хемчеглер бешик беш чылда деңгелден 17-20 хуу хей көдзэ ажил-агыл про-дукцияны алыр сорулганы чедикшилерин күөсөдир арга-ны бээр.

УЕРЛЭЭШКИН УРЖУУ

ДЕЛИ. (СЭТА). «Патриот» солунун бижип турары-бил алмрга, бо чылын Индиянын солгу районнарыга шууган-нын чазастаагынын үезинде болган суг уерлээшкенин түнелинде 300 хире киж элген. Эң ылангыя Бихар штат онза улуг когаралдыг болган, мында дык хей шөлде көдзэ ажил-агыл аны-бүрү култуураларын дүжүдү узуткатынган, чазалыг болгаш демир оркуну чүс-чүс ки-лометр оркуну урелген, дык хей мал элден, хей муң чур-талга бажынары бузулган. Чуртун өскө-дээ солгу тала-ны штаттары база-ла дык каражаан болгаш хей миллион кижилер чурттаар чер чок аркан.

Суг уерлээшкенин болгаш оон таварыштырган улуг ко-гаралдарын дугайында медалер муруну чүктүг Керала штатында база келген.

кампания үезинде мычар эр-харыскалгач ажилдап болуп бе?

Колхозтун шээр малын шилчээ-биле 55 кодага үе-кен. Кытагаларга 8 жазалыг, чаа 10 чуртталга бажында не-меш кымыр көрдүнгөн. Си-ген, тарал кампанылар-биле чегерелер тузук кымыр ха-рыскалгач, улуг үлениг утпае херек.

Колхоз нитиел-биле 1875 тонна сенил мал чеминге белектээр турган, ооң 642 тонназын турган алап. Ол дээр планын чүг-ле 34 хуу-дур. Мычарга бүгү күшү мал чеминге белек-келиге утгалдырып, бо та-лазы-биле чаа тодаргай хе-мчегерин алырын сессияга чу-гаалашкан.

С. ТАС-ООН.

Мурнуу Вьетнамдын улусчу чепсент күштери америк-сайгон шериглерге улур идекейлиг дайынчы чорудулгалары кыл-бышаан, дайынчы диог күжүгө бол-

гаш техниказынга улуг когаралдары та-варыштырып турар. ЧУРУНТА: Мурнуу Вьетнамдын патри-оттарын хайгылыч отряды. ВНА—СЭТА-нын фотоз.

ЧАА АРГАЛАРЫН ТЫВАР

Улуг-Хем районун ажил-чы чоннар депутаттарынын чер-чер Советтеринин эжел-гел сессиялары ам бо хун-нерде эртпн, хунуң солга-раттымыс чугула айтыры-ларын чугалажын турар. Ба-ян-Кол көдзэ Советтин ийги сессиязынга мал кышга-ладшылыгына белектелгел байдалын чугалашкан. «Х Улуг хураал» колхозта 28300 ажил баш шээр малды 63 ко-данга кышталдырып көргөн. Бичанган сессияга № 1, 2 хойжы бригадаларынч бр-гидерлер А. Хопенчик, О. Лап-чаа оларын илеткилчи на-маи.

Кышка удуу белектел ажи-лы № 1 бригадала эки орга-низацторунан сессияга демгелзэн. Төрүүр 20 кодан хойга немештир 5 коданмы кыштадыры көрдүнгөн. Ол

бригадага хамаарышкан кыш-тагаларда 33 чуртталга бажы-нары бар, олар нургулаагыла малчылар барын чурттал-гына барык белек. Колхоз-туң мал ажилында анык малчылар хой. Оларнын би-лери Андрей Содунав септен, таанда кажаларын бажыны кы-оорон болуп, мыдыг лизымыг анык малчылар Эрик-оол Баданай, Чингиз-оол Север-тин олар кышталганын бот-тары септен алганнар.

Кышка удуу ко белектээр чүе—малга бажыг чем-суур-ну тургузары. Бирин брига-да-ны малчылары колдууда мал чемин белектелген-де кирээнден 150 тонна сениг белектээр планын чүг-ле 12 хуу күөсеткен. Бригада киж-гүн С. Назытай эртен чы-лын төрүүр 100 өшкүдөн 50

ажыг апайны артыкка ап, муракчы малчыларын са-нынга кирип турган болза, ам кышталгашыкка белектел-мейн, харын-аа «кажаапын хооруп берчээр» деп азыра-дыкты хоюн илеретип тур-рары четпес. Малга бажыг чем-суурну тургузарын чу-гулага албай турар мындыг аныктыг бригадаларын, мал-чыларын сессия шыгыны шүгүмчүлзөн.

№ 3 хойжы бригадалыг бри-гадир зоотехник эш Купзе-оол малчыларын амдыга че-дир сениг кезиделенче эи-ледеп кийрбөөн. Көдзэ ажил-агылныг тускай эрте-мин кижизин мындыг чугула

Бөгүн, аңгы талазы-биле демсөөдир фронттуг капиталист делегейин ко-к-ко-күчелерин хеме алган. Хе-ректерин умуру чүг-ле мында эвес болбай. Кол-ла чүе ачылычтын шимчөөшкенин чүг-дүлдүг бейи турары бо-дур. Ажылчы чоннарынч де-мисел—ажылчы аңгыныг политиктиг демсели, социал дегенниг дээр, демократтыг эрелер болгаш хосталга дээр демселин апар чыдар. Ажыл-чы аңгыныг дайымын со-руу утгалдып турар. Ооң кол сөгүшкүндери киж төрел-гетенин кол дайымы — им-периализмге, монополиялар-ныг үлгүдешкенин турар.

Имперализмниг кол күш-тери болуучу тургузуу камга-лап алыр дош боттарынын аразында чорудулар туруп турда-ла, социализмге, ажил-чы аңгыга, национал-хостал-галыг шимчөөшкениг удуу де-миселери-биле база монче-жип турарын ачылыч аңгы, ооң коммунист авангарды көрүп, бияла турар. Ажыл-чы аңгыныг, антиимпериа-листиг бүгү күштерини чүг-ле сыйып катталып, тура-со-биялык ажал-чорудулганы ажилчы чоннарынч дайы-мын күжүлүшкенин сый шаан шыдар.

Делегейин социалист-кады ачылычтарын ажил-чы каттыкшымын быжыгып, социалист чур-ттарын бир демияг чоруу ха-ны болгаш бүгү талаалыг апар-чылар.

Чалгыс элтиг болуру—үе-ниг эң көдзө негелдеси ол. Мыдыг түнелге миллион-

миллион демсечилер жоо-турар. Социалист чурттар-нын, бирги эжелде Варшава Керээндө кирип турар чур-тарынч чалгыс аай холелити-нин Европа дык дүшкүр-лүг чорукту чавырдыры-ларга улам үр-үтөөндүг саалдарын чедирип турар.

Антиимпералисттик деми-селе ажилчы чоннарынч де-гейи эп-сеткил каттышты-рылганын быжыгалары бол-гаш калбартыр амы үеини чугула шимчөөшкени, политик-тиг күжү болуп бар чыдар. Вьетнамдын маадырлыг топу-биле эп-сеткил каттыштыры-лазы бүгү чер бомбурөөдө көстүп көрбөөн хемчөөдө калбарган. Америк агрессияга таварышкан Лаостуг болгаш Камбоджанын улустарын дегендеги делегей кампания-ныг изаралы агрессияга бол-гаш оон деткип турар америк имперализмдеги удуу деми-селе делегей дегемчөөш ап турар.

Суданын Коммунист партиясы болгаш ол чурт-туг өскө-дээ демократтыг организацторлары удуу амыг судан эрге-чагыргаларын хан тогушкунуң улустары-лаанын совет кижилерини, бүгү делегейини улустары-лыгга таварышкан. Бүдүрүчү делегейин коммунист ба-ла ажилчы шимчөөшкенин азын, шаажылаан. Ол чурт хан тогушкунуң багыт-лаашкына таварышкан. Ол дээр, кеминг херек үлгүдеш-

чилеринге агартынар чылда-гай турбас-да!

Америк реакцияныг хон-мө-ге нугуздороннаага та-варышкан Андреса Дависти камгалаар демселе бүгү деле-гейде калбарган. Чер бомбур-ээдө боттуу кижилер АКШ-та негр улус-биле, тай-бын болгаш хосталга дээр бүгү демсечилер-биле эп-сеткил каттыштырылганын илереткен турар. Испания-нын болгаш Португалиянын, Грециянын болгаш Ираактын, Мүрүу Африканын бол-гаш Латин Американын пат-риоттары-биле бүгү делегей-нин улустарынч эп-сеткил каттыштырылганы калбарып турар.

Ажыл соксадыр шимчөөш-кени чылдан чылае калбарып турар. Сайзырдагы капта-лист чурттары 1960—1969 чылдарда ажил соксадыры-ны камгалаа 380 миллион кижи кырышкан, бо дээр ооң муру-нууды 14 чыл иштинде бол-гаш ажил соксадырыны кам-галап ий ажил катп хей бо-луп турар-дыр. Тускай ме-дөө-лери азулар алмрга, АКШ-ка болган ажил соксадыры-ны камгалаа түнелинде ол чурт 1970 чылда 62 миллион ажилчы хуну чидирген. Бөгүн АКШ-та ажил сок-садыр шимчөөшкени эң чыд-нык калбарган, аңаа 10 ки-жанин бирөө-ле кирип тур-рар. АКШ-тын тогузунда болган дайынын шилде-лениг бөлүттерини политик-казынга эң ыңгызы удуула-нымын камгалаа болгаш бол-гаш болурун турар.

Латин Американы чуртта-

ры америк имперализмге удуу улусчу массаларын чидиг демселешиг ареназы апарган. Улустарынч долу национал-хамаарышпас чо-жур дээр демселе чаа үе-ригге кирген. Чилинин Улусчу чалгыс эп фронтту-гуң тилгелери кайгамчык улуг ууур-дузалыг болуп ту-руп, оң хей-агыт кийричкен ажилчы аңгыныг партияны болгаш организацторлары бол-ган. Улусчу массаларын чал-гыс аңгыны күжү херен кы-рыпта көргүзүгөн. Нацио-нал патриоттук күштерин сыйратканын турарынч дугайында медалер урута-дап, Венесуэлаа, Перудан болгаш өскө-дээ латин-америк чурттардан көрү турар.

Хосталгалыг шимчөөш-кенин амыга үе-чадазы чүг-ле бир оонага чүг-ле болза өскө черлеринч им-периалисттерин эжелеп алты-ны национал байланын эгидия алыр дээр улустарынч демселиниг идеялери болуп. Нефть, руу болгаш бойдустан өскө-дээ байлакта-рын оң азуулар эжелерге эги-ли бээр дээр демселин тур-рар. Бо чөптүг шимчөөшкени Латин Американын, Араб чоон чүктүг, Африканын чурттарында калбарып турар.

Бастыг хүпериалыст антиимпералист шимчөөш-кенин коо онзагай чүг-дү-ооң массалык. Тараачтар бол-гаш студенттер, чүдүлгелер кижилерин чалгыс козо мо-нополияныг капталга өзү-турар удууларынын та-варыштырып турар.

Бо хире улуг армиянын ба-жыг күжү—Коммунист бол-гаш ажилчы партиялар. 1969 чылдын Делегей Чөөлө-лүгү коммунисттерин кү-жү улам көвүтөткөн, ооң оудураалары марксизм-ле-низмниг принциптеринге, пролетары интернациона-лизмге үндөшөн сыйрат-тыштырган. Чөөлөк хура-дыг кылган түнеленинч кары-соч-лешкенин чарыбас волюнтаризм апарган. Комму-нист шимчөөшкенин органи-зация, мобилизация болгаш чавыртыгы ролю чалгылыш-чон өзүн, делегей хажуде-зини чорудулганыга хайы саалдарын чедирип турар.

Социализм болгаш комму-низм тургузуучуларынын ал-дарлыг чедикшилерин тай-бын, демшеле болгаш улус-тарынч хосталганы дээр де-мисечилер хей-агыт кирип турар. Чер бомбурөөдө бүгү булуңтарында миллион-мил-лион кижи СЭКП-ниң XXIV съездинде-биле деми-селе кийгитирип турар төгү-дүгү документтерин катп-кап номчуу турарлар. Де-шпалегил кижил төрөткөн ле-нинг партиянын съездин-ниг документтеринде тай-бын, демократия, национал ха-маарышпас чорук, социализм болгаш коммунизм дээр им-периализмге удуу демселеди улам калбартынга чаа күш-терин болгаш энергияны алырар.

Виталий КОРИОНОВ.

